

FOURTH SESSION
CHAIRMAN: PROF. DR. NURAN YILDIRIM
26 May 2014 MONDAY 15.15-16.45

İBN SİNA'NIN «AL-KANÛN AL-SAGÎR» ADLI TIP KİTABI

Kadircan Keskinbora¹

¹Prof., Bahçeşehir University, Faculty of Medicine, Dept. of the History of Medicine and Ethics, İstanbul, kadircan.keskinbora@gmail.com

Bu bildiriye İbn Sina'nın dilimize çevrilerek güncel kullanıma kavuşturulan "al-Kanûn al-Sagîr" (Küçük Kanun) adlı kitabı konu edilecektir. İbn Sina, çoğu felsefe, din, tıp, fizik, astronomi ve doğa bilimleriyle ilgili olmak üzere birçok bilim dalında, kimisi birkaç sayfa, diğer bazısı birkaç ciltten oluşan 270'i aşkın eser yazmıştır. Farsça olan birkaçı dışında eserlerinin hepsi Arapça yazılıdır. O devirde bilim dili Arapça olarak kabul görmüş ve eserlerini Arap diliyle yazmak bilim adamlarının geleneği olmuştur.

İbn Sina'nın birbirinden değerli eserleri arasında en hacimli ve en tanınmış olanlarının başında felsefe ağırlıklı «Kitab al-Şifa» adlı eserinin yanında Tıp Kanunu anlamına gelen «al-Kanûn fi't-Tıbb» isimli, tamamen bir tıp ansiklopedisi niteliğinde olan beş ciltlik diğer kitabı gelmektedir. İbn Sina, yüzyıllar boyunca, hem Avrupa, hem Anadolu ve hem de İslam coğrafyasındaki tıp okullarında temel kitap olarak okutulan kitabının kısa bir özeti mahiyetinde olan «al-Kanûn al-Sagîr» (Küçük Kanun) adlı bir eser de kaleme almıştır. Eserin istinsah edilmiş bir nüshası İstanbul, Bayezid Devlet Kütüphanesi, Yazma Eserler Kısmı, Veliyüddin Efendi Koleksiyonu 2529 numarada kayıtlıdır. Bu eser, başkanlığında oluşturulan ekip tarafından 2013 yılında Türkçeye tercüme edilmiş ve kitap olarak yayınlanmıştır. «El-Kanûn fi't-Tıbb»da olduğu gibi, bu küçük eserde de İbn Sina konuları gayet iyi sistematize etmiştir. On makaleden oluşan bir eser olup, her bir makale için kısa, tanıtıcı birkaç cümlelik açıklamadan sonra alt başlıklar (bölüm-bâb) verilmiştir. Eserde, insanın yaratılışı, bedeninin oluşması, tıp biliminin kısımları özetlenerek anlatılmıştır. Ayrıca, Nabız detaylı olarak sınıflandırılmış, idrar, bedenin diğer organlarıyla ilgili temel bilgiler, yiyecek ve içeceklerin güçleri, sağlığı koruma, çocukların eğitimi, hamile ve emzikli kadınların yönlendirilmesi, baş ve baştan başlayıp göğüs sınırına kadar olan bölgenin hastalıkları, göğüs ve göğüsten karına kadar olan bölümün hastalıkları, mide ve sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları hastalıkları, nefes, eklem ağrıları, sıtmalar, bedenin dışındaki arızı hastalıklar, kan verme, zehirli haşeratın sokması konuları özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İbn Sina, al-Kânûn al-Sagîr, tıp tarihi

THE «BOOK AL-KANÛN AL-SAGÎR» OF IBN SINA

The subject of this paper is the book of Ibn Sina, “al-Kanûn al-Sagîr” (The Abridged Canon) which was translated into modern Turkish and published in Turkey in 2013. Ibn Sina wrote more than 270 books; some were of about a few pages, others extending to several volumes dealing with philosophy, religion, medicine, natural sciences, and other scientific issues. All books that were written by Ibn Sina are in Arabic; some of them are in Persian. Arabic was the scientific language at that time and writing in Arabic was a tradition. Ibn Sina’s major philosophical treatise, “Kitab al-shifa” (The Book of Healing), was a comprehensive account of learning that ranges from logic and mathematics to metaphysics. His best known medical book was The Canon of Medicine (al-Kanûn fi’t-Tibb) in 5 volumes. He wrote an abridged book, “al-Kanûn al-Sagîr”, about medicine and diseases, a summary of his Canon of Medicine. A copy of this work is kept at the Bayezid State Library, Istanbul, section of manuscripts, and recorded in the Veliyuddin Efendi Collection nr. 2529. This work has been translated into modern Turkish by a committee headed by the author of this presentation and published in 2013. Ibn Sina systematized in this work the medical knowledge as he did in his Canon of Medicine. At the beginning of every section (*makale*) he gave short information and divided the section into subsections (*bâbs*). “Al-Kanûn al-Sagîr” consists of ten sections. The topics included the creation of the human being, the shaping of the body, and the parts of the medical science. The pulse is described in details. The basic knowledge related to the organs, the urine, the power of the foods and drinks, keeping healthy, the training of children, the management of the pregnant and breastfeeding and to the basic diseases are given.

Keywords: Avicenna, al-Kanûn-al-Sagîr, history of medicine